

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРОСТУПКИ БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ

У статті наводиться переклад та загальна характеристика законодавства про проступки, що було прийняте в державі, яка утворилася на теренах колишньої Югославії (Боснія і Герцеговина). Визначається зміст та структура таких положень зазначеного проступкового законодавства, як «проступок», «суб'єкт», «санкції».

У статті відтворюється переклад змісту структурних «компонентів» проступкового законодавства, прийнятого в Боснії і Герцеговині, понять «акт», «злочин», «проступок», «активна поведінка», «суб'єкт кримінального процесуального провадження про злочини», «суб'єкт процесуального провадження про проступки», «застосування відповідальності», «поведінка», «відповідальність за неправомірні дії», а також концептуальних принципів проступкового законодавства, правил застосування санкцій за проступки.

Визначається структура проступкового законодавства, його окремих розділів, які визначають поняття проступку та санкцій за його вчинення.

Подається переклад поняття проступкової відповідальності та проступкових санкцій.

Крім цього, у статті визначається переклад поняття заходів правового впливу за вчинення проступків, а також питання встановлення комбінованих санкцій за їх вчинення. Автор також визначив переклад принципу гуманізації при визначенні в проступковому законодавстві Боснії і Герцеговини санкцій за вчинення певних проступків.

Ключові слова: проступок, ознаки, елементи, відповідальність, закон, Югославія, Боснія і Герцеговина, санкції, злочин.

**Берзін
Павло Сергійович,**

*доктор юридичних
наук, професор
кафедри
кримінального права
та кримінології
Київського
національного
університету імені
Тараса Шевченка*

Увага до стану законодавства держав, які утворилися на теренах колишньої Югославії (Республіки Сербія, Республіки Хорватія, Боснії і Герцеговини, Республіки Словенія, Чорногорії та Республіки Македонія), що передбачає відповідальність за проступки¹, прикута насамперед у зв'язку з потребою з'ясувати, наскільки виправданою є необхідність прийняття самостійного Закону України про проступки (кримінальні проступки) з метою реалізації на

¹ У цій перелік не включена Республіка Косово, оскільки вона не має окремого законодавчого акта, який би передбачав відповідальність за вчинення проступків (у Республіці Косово відповідальність за вчинення злочинів передбачена в Кримінальному кодексі, прийнятому 20 квітня 2012 року, який набрав чинності з 1 січня 2013 року).

законодавчому рівні положень п. 7 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. (далі — КПК України) про те, що закон України про кримінальну відповідальність — це законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс України та закон України про кримінальні проступки). З урахуванням цього виникає потреба проаналізувати хоча б на загальному рівні положення тих законодавчих актів європейських держав, які неодмінно сприятимуть подальшому визначенню умов їх врахування при системному узгодженні положень чинного КПК України та кримінального законодавства України. Певною мірою цьому може сприяти законодавчий досвід зазначених держав колишнього соціалістичного табору, які після проголошення ними незалежності «виробили» власні редакції самостійних законів про проступки, що виступили, по суті, нормативною (юридичною) підставою «для формування самостійного виду юридичної відповідальності, який є відмінним як від адміністративної, так і від кримінальної відповідальності» [1]. Для позначення такого виду юридичної відповідальності (відмінної від адміністративно-деліктної та кримінальної) в іноземній літературі навіть використовується поняття «проступкова відповідальність» [2]¹.

¹ У курсі лекцій з проступкового права Республіки Сербія, оснований на положеннях Закону Республіки Сербія про проступки 2013 року, автором використовується поняття «проступкова відповідальність» (прекршајна одговорност) та визначаються наступні «складові елементи» такої проступкової відповідальності: 1) осудність (урачунљивост), як передумова вини; 2) умисел та необережність, як форми

У теорії вітчизняного кримінального права системний аналіз змісту зазначених положень законодавства держав колишньої Югославії, необхідний для визначення особливостей співвідношення понять «проступок» та «злочин» (або: «кримінальне правопорушення», «злочин» та «проступок» чи «кримінальний проступок»), не здійснювався. У деяких випадках автори лише вказували на назви спеціальних законодавчих актів окремих держав колишньої Югославії про проступки (йшлося, зокрема, про Республіку Сербія, Республіку Словенія та Республіку Хорватія) [4], наголошуючи, що наявність таких самостійних законодавчих актів у зазначених державах має визнаватися запорукою висновку про «наближення до європейських правових стандартів й більш чіткого розмежування між сферами адміністративної та кримінальної відповідальності» [5]. Щоправда, наразі деякі з вказаних для ілюстрації цього висновку законодавчих актів держав колишньої Югославії є вже такими, що втратили чинність. Зокрема, у Республіці Сербія на зміну Закону про проступки 2007 року у 2013 році прийшов Закон з одноіменною назвою, а в Республіці Словенія Закон про проступки, що застосовувався з 2003 року, неодноразово змінювався й доповнювався та, зрештою, увійшов до змісту Зведеного Закону Республіки Словенія про проступки, що набрав чинності у 2011 році. Що ж стосується

вини, що виражають психічне ставлення винного до вчиненого діяння; 3) усвідомлення, а також обмежене (зменшене) усвідомлення (дужност свести) забороненості діяння (проступку), що позначає нормативний аспект вини [3].

Закону Республіки Хорватія про проступки проти публічного порядку та спокою, прийнятого за часів Соціалістичної Республіки Хорватія в 1977 році й викладеного в новій редакції в 1990 році, то він й досі залишається чинним. Однак, у 2007 році в Республіці Хорватія був прийнятий також самостійний Проступковий закон (Prekršajni zakon). Проте ці зміни законодавства держав колишньої Югославії аж ніяк не впливають на актуальність самої ідеї прийняття в Україні окремого законодавчого акта про проступки (кримінальні проступки) та на концептуальність висновку про доцільність існування в нашій державі такого законодавчого акта, що в підсумку «створить підстави для формування самостійного виду юридичної відповідальності, який є відмінним як від адміністративної, так і від кримінальної відповідальності» [6].

У той же час окремі положення із законодавства про проступки держав колишньої Югославії ставали предметом дослідження в працях представників української науки адміністративного права. Так, О. А. Банчук звертався до окремих положень законодавства Республіки Сербія, Республіки Словенія та Республіки Хорватія про адміністративні делікти (щоправда, окремі з таких законодавчих джерел (редакцій законів про проступки) на сьогодні вже втратили чинність) [7].

1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство Боснії і Герцеговини (далі — БіГ).

Аналіз джерел кримінального права такої держави, як БіГ, передбачає

врахування специфічного державного устрою, пов'язаного з ознаками її федеративного та конфедеративного устрою. У складі БіГ виділяється два рівноправні суб'єкти: а) Федерація Боснії і Герцеговини (далі — ФБіГ); б) Республіка Сербська; в) окрема частина цих суб'єктів — область з особливим правовим статусом під назвою «Округ Брчко БіГ». Тому в разі, коли вказується законодавчий акт БіГ, то мається на увазі рівень самостійної федеративної держави, а при вказівці на законодавчий акт ФБіГ — рівень окремого суб'єкта такої федеративної держави, як БіГ. Оскільки за формою державного устрою таке державне утворення в складі БіГ, як ФБіГ, є федеративним, то в межах його (ФБіГ) суб'єктів (вони визначаються як кантони) також існують самостійні законодавчі акти, що є джерелами кримінального права. Самостійні кримінальні закони (законодавство) є також у Республіці Сербській та Окрузі Брчко.

Отже, при визначенні джерел кримінального права такої держави, як БіГ, та її суб'єктів й особливої частини (Округу Брчко БіГ), слід розрізняти:

а) кримінальне законодавство БіГ на так званому «загальнофедеративному рівні»;

б) кримінальне законодавство суб'єктів БіГ, одним із яких є таке державне утворення, як ФБіГ;

в) кримінальне законодавство суб'єктів такого державного утворення в складі БіГ, як ФБіГ (тобто її кантонів);

г) кримінальне законодавство Республіки Сербської;

д) кримінальне законодавство Округу Брчко БіГ.

На рівні такої федеративної держави, як БіГ, чинними є наступні законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

— Кримінальний закон БіГ, прийнятий 24 січня 2003 року, який набрав чинності 1 березня 2003 року;

— Закон БіГ про виконання кримінальних покарань, утримання під вартою та інших заходів, прийнятий 1 лютого 2010 року, який набрав чинності 16 лютого 2010 року;

б) проступки:

— Закон БіГ про проступки, прийнятий на засіданні Палати представників 17 марта 2007 року й засіданні Палати народів 30 березня 2007 року, який набрав чинності 12 червня 2007 року;

— Закон БіГ про митні проступки, прийнятий на засіданні Палати представників 25 жовтня 2005 року й засіданні Палати народів 28 листопада 2005 року, який застосовується з 28 грудня 2005 року.

1.1. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

У розділі I «Загальні положення» Закону БіГ про проступки визначено його задачі (ст. 1), поняття проступку (ст. 2), відповідні терміни, що використовуються в Законі (ст. 3), нормативні підстави визнання вчиненого проступком певного виду (ст. 4), права осіб, винних у вчиненні проступку (ст. 5), застосування арешту до особи, підозрюваної у вчиненні проступку, з метою забезпечити сплату нею штрафу (ст. 6), застосування проступкового законодавства БіГ на території

БіГ, повітряному чи морському судні (ст. 7), питання юрисдикції при застосуванні проступкового законодавства БіГ (ст.ст. 8–15), а також загальні правила застосування положень Кримінального та Кримінально-процесуального законів БіГ (ст. 16).

Задачами Закону БіГ про проступки визнається регулювання діяльності уповноважених органів БіГ при прийнятті рішення про проступки, що передбачені законами та іншими нормативно-правими актами БіГ, а також повноважень та юрисдикції судів ФБіГ, Республіки Сербської та округу Брчко при прийнятті рішень щодо проступків, передбачених законами та іншими нормативно-правовими актами БіГ.

У ч. 1 ст. 1 Закону БіГ про проступки останніми визнаються порушення громадського порядку, врегульованої економічної та фінансової діяльності, передбаченої законом чи іншим правовим актом, що визначають характеристики проступку та встановлених санкцій. У ч. 2 цієї статті вказується, що проступок може бути вчинений шляхом дії чи бездіяльності, а в ч. 3 має місце вказівка на проступкову відповідальність особи в разі її недбалого ставлення до вчинення проступку (зокрема, незважаючи на те, що положення про проступки можуть передбачати відповідальність за вчинене діяння лише за наявності умислу). Крім цього, законодавцем БіГ передбачається, що винною у вчиненні проступку може бути фізична та юридична особа (ч. 4), а також те, що замах на вчинення проступку не тягне відповідальності (ч. 5).

Варто зазначити, що в Законі БіГ про проступки на рівні окремих дефініцій визначено зміст не всіх понять (термінів), які використовуються в його тексті. Законодавець БіГ вважає, що окремі з таких понять (термінів) мають спільний зміст із тими, які використані в Кримінальному законі БіГ. Для цього він у ч. 1 ст. 16 передбачає положення про те, що в разі, якщо інше не передбачається положеннями Закону БіГ про проступки, то до проступків мають застосовуватися наступні положення Кримінального закону БіГ: «необхідна оборона» та «крайня необхідність»; «співучасники»; «підбурювання»; «пособництво», «межі відповідальності та винуватості співучасників»; «відповідальність»; «умисел»; «недбалість»; «фактична помилка»; «юридична помилка» та «корпоративна відповідальність». Крім цього, у разі конкуренції положень Кримінального закону та положень Закону БіГ про проступки застосовуються положення останнього (ч. 3 ст. 16).

У розділі II «Матеріально-правові положення» визначаються характеристики часу й місця вчинення проступків (ст. 17), а також санкції за вчинення проступків та особливості їх застосування (ст.ст. 18–25). Так, у ч. 1 ст. 18 передбачено, що до осіб, винних у вчиненні проступку, можуть бути застосовані санкції у виді: а) штрафу; б) умовного засудження; в) догани; г) захисних заходів. У ч. 2 цієї ж статті визначається, що, окрім санкцій, за вчинення проступків можуть застосовуватися наступні заходи: а) конфіскація доходів; б) обов'язок відшкодування запо-

діяної шкоди; в) нарахування штрафних балів; г) позбавлення волі для стягнення штрафу.

1.2. Загальні висновки:

Визначення поняття проступку в Законі БіГ про проступки стосується порушень громадського порядку, врегульованої економічної та фінансової діяльності, передбаченої законом чи іншим правовим актом. При цьому в таких законах й правових актах мають визначатися характеристики проступку та встановлених за його вчинення санкцій.

Критерії співвідношення (розмежування) порушень, які визнаються проступками та злочинами певних видів, у Законі БіГ про проступки не закріплені. Проте окремі орієнтири щодо визначення цих критеріїв можуть бути з'ясовані шляхом застосування окремих положень Кримінального закону БіГ (див. ч.ч. 1, 3 ст. 16 Закону БіГ про проступки стосно застосування окремих положень Кримінального закону БіГ до проступків).

2. ФБіГ.

2.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство:

Кримінальне законодавство ФБіГ ніколи не було кодифікованим і «представлене» на федеративному рівні Кримінальним законом та іншими законами, що передбачають відповідальність за вчинення злочинів та проступків певних видів, а також законами, які стосуються інших галузей права, але включають певні кримінально-правові норми. Як вже зазначалось, кожен окремий суб'єкт ФБіГ

має самостійні закони про кримінальну відповідальність за злочини та проступки певних видів. Наприклад, у Середньобоснійському кантоні чинним є Закон про проступки, прийнятий 9 лютого 2010 року.

У ФБіГ на федеральному рівні застосовуються такі законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

— Кримінальний закон ФБіГ, прийнятий 28 липня 2003 року, який набрав чинності 1 серпня 2003 року;

— Закон про виконання кримінальних покарань у ФБіГ, який оприлюднений на підставі Указу про оголошення цього Закону від 20 жовтня 1998 року та набрав чинності 23 листопада 1998 року;

б) проступки:

— Закон ФБіГ про проступки, який прийнятий на засіданні Палати представників 6 травня 2014 року та на засіданні Палати народів 5 червня 2014 року (це визначено в Указі про оголошення Закону про проступки від 29 липня 2014 року) та набрав чинності 14 серпня 2014 року.

2.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

У розділі I «Загальні положення» частини першої Закону ФБіГ про проступки закріплено положення про сферу дії цього Закону (ст. 1).

У ст. 1 Закону визначено, що він визначає (у тому числі) такі поняття, як проступок й санкції за його вчинення. Саме ж поняття проступку закріплюється в ч. 1 ст. 2 цього Закону (ним визнається порушення громадського порядку чи інших соціальних

цінностей, що не є захищеними відповідно до Кримінального закону та інших законів, які визначають кримінальні злочини й проступки та визначаються характеристиками проступку та передбачених санкцій). Зміст проступку утворюють дія та бездіяльність (ч. 4 ст. 2), а винними можуть визнаватися як фізична, так і юридична особи (ч. 6 ст. 2, ст. 6). Згідно з ч. 7 ст. 2 замах на вчинення проступку не тягне відповідальності.

Крім цього, у зазначеному розділі Закону ФБіГ про проступки визначається зміст окремих термінів, що використовуються в ньому (ст. 3), конкретизуються права осіб, які обвинувачуються у вчиненні проступків (ст.ст. 4, 5), визначається особа, яка є представником обвинуваченої юридичної особи (ст. 7), а також особа, яка не може бути таким представником (ст. 8). У ст. 9 Закону визначаються особливості дипломатичного імунітету, а в ст. 10 роз'яснюється, що за вчинення проступку не підлягають відповідальності Федерація, кантон, місто, муніципалітет та місцева громада.

Зміст проступку й санкцій за його вчинення може бути визначений законами БіГ, ФБіГ, а також законами й правилами Ради міністрів БіГ, урядом ФБіГ, урядом кантону та рішеннями міських і муніципальних рад (ч. 1 ст. 12). При цьому органи, уповноважені приймати правила про проступки, можуть визначати штрафи й захисні заходи, передбачені цим Законом ФБіГ про проступки, та в межах, встановлених цим Законом (ч. 2 ст. 12).

Часом вчинення проступку визнається час, коли винний діяв або мав

діяти незалежно від того, коли настав наслідок (ст. 13). Місцем вчинення проступку визнається місце, у якому винний діяв або мав діяти, а також місце, у якому настав наслідок (ст. 14).

У розділі II «Санкції» частини першої Закону ФБіГ про проступки визначено види санкцій та заходів, що можуть застосовуватися за вчинення проступку (ст. 21). Особливості застосування таких санкцій та заходів визначено в ст.ст. 22-39 Закону. Санкціями, які можуть застосовуватися до особи, винної у вчиненні проступку, визнаються: а) штраф; б) умовне засудження; в) догана; г) захисні заходи (ч. 1 ст. 21). Заходами, які застосовуються за вчинення проступку (окрім санкцій), визнаються: а) конфіскація доходів; б) обов'язок відшкодування шкоди; в) нарахування штрафних балів; г) позбавлення волі для стягнення штрафу.

2.3. Загальні висновки:

Визначення поняття проступку в Законі ФБіГ про проступки охоплює порушення громадського порядку чи інших соціальних цінностей, які не визнаються об'єктами правової охорони за Кримінальним законом ФБіГ та іншими законами ФБіГ. Зміст таких об'єктів правової охорони має залежити від визнання конкретного вчинку проступком певного виду, а також від санкцій, які передбачені за вчинення таких проступків у законах БіГ, ФБіГ, а також інших нормативно-правових актах БіГ та ФБіГ.

Критерії співвідношення (розмежування) змісту порушень, які визнаються проступками та злочинами певних видів, у Законі ФБіГ про

проступки не визначаються. Крім цього, у Законі відсутні спеціальні приписи щодо співвідношення понять (термінів), які мають однаковий «проступковий» та кримінально-правовий зміст й підлягають застосуванню за наявності певних підстав (як, наприклад, це має місце в ч.ч. 1, 3 ст. 16 Закону БіГ про проступки при визначенні змісту окремих положень Кримінального закону БіГ, що можуть застосовуватися до проступків; див. про це підпункт 4.1.2).

3. Республіка Сербська.

3.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

У Республіці Сербській чинними на сьогодні є наступні законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

— Кримінальний закон Республіки Сербської, прийнятий 28 травня 2003 року, який застосовується з 1 липня 2003 року;

— Закон про виконання кримінальних покарань Республіки Сербської, прийнятий 25 січня 2010 року, який набрав чинності 19 листопада 2010 року;

б) проступки:

— Закон Республіки Сербської про проступки, прийнятий 2 липня 2014 року, який набрав чинності 10 липня 2014 року (з 1 вересня 2006 року й до 10 липня 2014 року в Республіці Сербській застосовувався попередній Закон про проступки, прийнятий 31 березня 2006 року).

3.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків

та застосування санкцій за їх вчинення:

Глава I «Загальні положення» Закону Республіки Сербської про проступки включає положення про предмет цього Закону (ст. 1), поняття проступку (ст. 2), принцип відповідальності та законності в передбаченні проступків та санкцій за їх вчинення (ст. 3), джерела «формування» проступкової відповідальності (ст. 4), мету застосування санкцій за проступки (ст. 5), час обмеження чи застосування більш м'якого закону чи положення (ст. 6), дію закону чи положення в просторі (ст. 7), заборону повторного засудження за один й той самий проступок (ст. 8), зміст прав осіб, які звинувачуються у вчиненні проступків (ст. 9), зміст прав затримуваних осіб (ст. 10), значення окремих термінів, що використовуються в Законі (ст. 11), дотримання дипломатичного імунітету (ст. 12).

У ч. 1 ст. 2 визначається поняття проступку (ним визнаються протиправні діяння, що являють собою порушення громадського порядку або врегульованої економічної та фінансової діяльності, які в законі або іншому положенні передбачають певні ознаки та встановлені за їх вчинення санкції). Не визнається проступком діяння, яке хоча й містить ознаки проступку, передбаченого законом чи іншим положенням, але має незначний ступінь небезпеки, оскільки є мало значним та тягне за собою незначні шкідливі наслідки або шкідливі наслідки є взагалі відсутніми (ч. 2 ст. 2).

Згідно з ч. 1 ст. 4 Закону проступок і санкції за його вчинення можуть бути визначені законом, положенням

чи рішенням уряду, рішенням міської ради та рішенням муніципального зібрання. У свою чергу, органи, уповноважені застосовувати положення про проступки, можуть застосовувати лише санкції, передбачені цим Законом і в межах, визначених цим Законом (ч. 2 ст. 4). Органи, уповноважені видавати положення, передбачені в ч. 1 ст. 4 Закону, можуть визначити санкції лише за порушення положень, які вони приймають у межах своїх повноважень, встановлених Конституцією та законами, а також за наявності умов, передбачених зазначеним Законом про проступки.

У главі II «Вчинення проступку» визначено положення про утворення проступку дією та бездіяльністю (ст. 13), відповідальність за замах на проступок (лише в разі, якщо це передбачається Законом чи відповідним положенням) (ст. 14), час вчинення проступку (ст. 15), місце вчинення проступку (ст. 16), необхідну оборону (ст. 17), крайню необхідність (ст. 18), застосування сили й примусу (ст. 19).

У главі III «Відповідальність за проступок» Закону визначається, що суб'єктами відповідальності можуть бути: фізичні особи, підприємці, юридичні особи та відповідальні особи в складі юридичних осіб, відповідальні службовці в складі державних органів, республіканські органи управління (ч. 1 ст. 21). Так, згідно з ч. 1 ст. 22 цього Закону, відповідальність фізичної особи за проступок настає в разі, якщо на момент його вчинення вона є психічно осудною та вчинила проступок умисно чи з необережності. Зміст чинників, які унеможливають відповідальність фізичної особи за

проступок (неосудність, добровільне сп'яніння та значне зниження розумових здібностей), окремо розкривається в ст. 23 Закону.

Крім цього, у зазначеній главі Закону визначається поняття умислу й необережності (ст. 24), фактичної помилки (помилки у факті) (ст. 25), юридичної помилки (ст. 26), співучасників (ст. 27), підбурювання (ст. 28), пособництва (ст. 29), меж відповідальності співучасників (ст. 30), відповідальності юридичної особи (ст. 31), відповідальності ліквідацією юридичної особи (ст. 32), відповідальності підприємців (ст. 33), відповідальних осіб (ст. 34) та іноземців (ст. 35).

Поняття проступкових санкцій та особливості їх застосування визначено у главі IV «Проступкові санкції» Закону (ст.ст. 36-68). Так, у ч. 1 ст. 36 передбачено, що проступковими санкціями є: 1) штраф; 2) нарахування штрафних балів; 3) запобіжні заходи; 4) гарантування та 5) навчальні заходи. Крім цього, додатково до зазначених санкцій можуть бути застосовані наступні заходи: 1) конфіскація доходів; 2) обов'язок відшкодування збитків та 3) позбавлення волі для стягнення штрафів (ч. 2 ст. 36).

3.3. Загальні висновки:

Визначення поняття проступку в Законі Республіки Сербської про проступки включає вказівку на порушення таких об'єктів правової охорони, як громадський порядок та врегульовану економічну й фінансову діяльність. Ознаки проступків конкретних видів, а також санкції за їх вчинення визначаються в законодавчих чи інших нормативно-правових актах Республіки Сербської.

У Законі Республіки Сербської про проступки не визначено критерії співвідношення (розмежування) змісту проступків та злочинів певних (суміжних) видів. Відсутні також й спеціальні приписи (орієнтири) стосовно можливого застосування відповідних положень Кримінального закону для визначення положень Закону про проступки (як це має місце, наприклад, у проступкових законах БіГ та ФБіГ).

4. Округ Брчко БіГ.

4.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

В Окрузі Брчко БіГ чинними на сьогодні є наступні законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

— Кримінальний закон Округу Брчко БіГ, прийнятий 9 жовтня 2013 року;

— Закон про виконання кримінальних покарань, утримання під вартою та інших заходів в Окрузі Брчко БіГ, прийнятий 12 жовтня 2011 року;

б) проступки:

— Закон про проступки Округу Брчко БіГ, прийнятий 26 червня 2007 року, який набрав чинності 4 липня 2007 року та застосовується з 1 жовтня того ж року.

4.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

У розділі I «Загальні положення» Частини першої Закону про проступки Округу Брчко БіГ визначається сфера застосування цього Закону (зокрема, як регулювання питань юрисдикції й провадження стосовно

проступків в Окрузі Брчко) (ст. 1), зміст певних термінів, що використовуються в Законі (ст. 2).

Серед термінів, зміст яких закріплюється в ст. 2 Закону, слід окремо відзначити ті, що визначають зміст уповноважених органів (такими органами визнаються компетентні органи поліції БіГ чи Округу Брчко БіГ, інспектори або особи, уповноважені на проведення перевірок, а також департаменти уряду Округу Брчко БіГ, відповідні юридичні особи, що є державними органами, уповноваженими на виконання законів й положень, які передбачають проступки), осіб, які підлягають відповідальності за проступки (ними визнаються як фізичні, так і юридичні особи, а також особи, відповідальні в складі юридичних осіб, яким, зокрема, доручене виконання відповідних завдань, пов'язаних із керівництвом, діяльністю й документообігом, та особи, що виконують покладені на них обов'язки в місцевих органах), потерпілих й засуджених осіб (поняття засудженої особи (kaznjeni lice), за Законом про проступки Округу Брчко БіГ, є відмінним від поняття особи, що підлягає відповідальності (okrivljeni lice), та позначає особу, яка «остаточно визнана винною в проступку або стосовно якої винесене правомочне рішення¹ про проступок, яким вона визнається відповідальною у вчиненні конкретного проступку»), судів першої й другої інстанцій Округу Брчко БіГ. Крім цього, у ч. 2 ст. 2 Закону закріплюється положення, згідно з яким, «якщо цей Закон передбачає інше, то

¹ «Правомочне рішення», тобто таке, що набрало чинності.

терміни, що в ньому використовуються, також мають значення, передбачене в ст. 2 зазначеного Кримінального закону Округу Брчко БіГ».

У ст. 3 розділу I «Загальні положення» Частини другої Закону визначається поняття проступку (зокрема, як порушення громадського порядку або правил з економічних чи фінансових питань, за яке законом або іншим нормативним актом передбачені його конкретні ознаки та встановлені відповідні санкції) (ч. 1), а також утворення проступку діянням та бездіяльністю (ч. 2), закріплюються передумови відповідальності в разі недбалого вчинення проступку (йдеться про те, що особа підлягає відповідальності за вчинення проступку з недбалості лише в разі відсутності в інших законодавчих актах спеціальної вказівки на відповідальність за умисне вчинення цього ж проступку) (ч. 3), можливість вчинення проступку фізичною та юридичною особами (ч. 4) та відсутність відповідальності за замах на проступок (ч. 5).

Відповідно до положень ст. 4 Закону проступки й санкції за їх вчинення можуть бути передбачені законом та іншими нормативно-правовими актами парламенту (Skupštine) Округу Брчко БіГ. Водночас суди округу Брчко БіГ мають повноваження приймати рішення про проступки, вчинені на території округу, які передбачаються законами та іншими нормативно-правовими актами не лише Округу Брчко, але й держави БіГ (ст. 5).

Крім цього, у статтях розділу I передбачаються процесуальні підстави застосування санкцій за проступки

(ст. 6), визначаються права осіб, обвинувачених у вчиненні проступків (ст. 7), особливості процесуального затримання особи, гарантії в забезпеченні її присутності та сплати нею штрафу (ст. 8), а також застосування (якщо інше не передбачене цим же Законом) у разі вчинення проступків окремих положень Кримінального закону Округу Брчко БіГ, що стосуються необхідної оборони, крайньої необхідності, співучасників, підбурювання, пособництва, осудності (*ugačunljivost*), умислу, недбалості, фактичної та юридичної помилки, відповідальності юридичних осіб за вчинення кримінальних злочинів (щоправда, окремо в ст. 10 Закону про проступки все ж передбачено особливості відповідальності за вчинення проступків так званої відповідальної особи в складі юридичної особи) (ч. 1 ст. 9). При цьому в разі будь-яких суперечностей між положеннями Закону про проступки та Кримінального закону застосовуються положення першого (ч. 3 ст. 9).

У розділі II «Санкції» Частини другої Закону передбачаються види санкцій за вчинення проступків та особливості їх застосування (ст.ст. 12-24). Зокрема, за вчинення проступків можуть застосовуватися наступні санкції: 1) грошовий штраф; 2) умовне засудження; 3) догана; 4) захисні заходи (ч. 1 ст. 11). Додатково до цих санкцій, згідно з ч. 2 ст. 11 Закону, за вчинення проступків можуть застосовуватися наступні заходи: 1) конфіскація доходів; 2) обов'язок відшкодування збитків; 3) нарахування штрафних балів; 4) позбавлення волі для стягнення штрафів.

4.3. Загальні висновки:

Визначене в Законі про проступки Округу Брчко БіГ поняття проступку включає вказівку на порушення таких об'єктів правової охорони, як громадський порядок та правила з економічних або фінансових питань. Конкретні види таких проступків, а також санкції за їх вчинення мають передбачатися законодавчими або іншими нормативно-правовими актами Округу Брчко БіГ.

Критерії співвідношення (розмежування) проступків та злочинів певних видів у цьому Законі не закріплені. Проте деякі орієнтири визначення цих критеріїв містяться в Кримінальному законі Округу Брчко та стосуються поняття необхідної оборони, крайньої необхідності, співучасників, підбурювання, пособництва, осудності, умислу, недбалості, фактичної та юридичної помилки, відповідальності юридичних осіб за вчинення кримінальних злочинів (можливість застосування цих положень Кримінального закону передбачається ст. 9 Закону про проступки). У разі конкуренції норм зазначеного Закону про проступки та норм Кримінального закону Округу Брчко БіГ пріоритет у застосуванні надається першим.

Список використаних джерел:

1. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю.В., Байда А.О. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства України // Вісник Асоціації кримінального права України. — 2014. — № 1(2). — С. 312–330. — С. 328. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/>

uploads/2015/07/2_21.pdf; Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Байда А. О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. — 2014. — № 2 (77). — С. 122–135.

2. ґоровић Емир. Прекршајно право (према Законау о прекршајима из 2013. године) — ауторизована предавања / Државни универзитет у Новому Пазару. — Нови Пазар, 2015. — 131 с. — С. 35–39.

3. Там само. — С. 35.

4. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Каплина О. В., Гродецький Ю. В., Байда А. А. Ответственность за проступок: концептуальная модель // Вісник Асоціації кримінального права України. — 2014. — № 1(2). — С. 48–85. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_5.pdf; Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Байда А. О. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства України // Вісник Асоціації кримінального права України. — 2014. — № 1(2). — С. 312–330. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_21.pdf; Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Байда А. О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. — 2014. — № 2 (77). — С. 122–135. — С. 134.

5. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Байда А. О. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства України // Вісник Асоціації кримінального права України. — 2014. — № 1(2). — С. 312–330. — С. 329. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_21.pdf; Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Байда А. О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. — 2014. — № 2 (77). — С. 122–135. — С. 133–134.

edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_21.pdf; Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Байда А. О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. — 2014. — № 2 (77). — С. 122–135. — С. 133–134.

6. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Байда А. О. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства України // Вісник Асоціації кримінального права України. — 2014. — № 1(2). — С. 312–330. — С. 328. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_21.pdf; Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Байда А. О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. — 2014. — № 2 (77). — С. 122–135. — С. 133.

7. Банчук О. А. Законодавство про адміністративні делікти європейських держав: загальна характеристика // Адміністративне право і процес. — 2015. — № 1 (11). — С. 96–110; Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / Автор-упорядник О. А. Банчук. — К. : Книги для бізнесу, 2007. — 912 с.; Банчук А. Право об административных нарушениях: опыт стран Западной и Восточной Европы, требования Европейского Суда по правам человека и стандарты Совета Европы [Материал подготовлен для Офиса БДПІЧ ОБСЕ в Казахстане]. — 16 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://pravo.org.ua/files/administr/covv/banchuk_pravo_adm_porush_rus.pdf

Берзин П. С. Общая характеристика законодательства о проступках Боснии и Герцеговины

В статье представлен перевод и общая характеристика положений законодательства о проступках, принятого в государстве, образованном на территориях бывшей Югославии (Босния и Герцеговина). Определяется содержание и структура таких положений указанного проступкового законодательства, как «проступок», «субъект», «санкции».

В статье воспроизводится перевод содержания структурных «компонентов» проступкового законодательства, принятого в Боснии и Герцеговине, понятий «акт», «преступление», «проступок», «активное поведение», «субъект уголовного процессуального производства о преступлениях», «субъект процессуального производства о проступках», «применение ответственности», «поведение», «ответственность за неправомерные действия», а также концептуальных принципов проступкового законодательства, правил применения санкций за проступки.

Определяется структура проступкового законодательства, его отдельных разделов, определяющих понятие проступка и санкций за его совершение.

Воспроизводится перевод понятия проступковой ответственности и проступковых санкций.

Кроме этого, в статье определяется перевод понятия мер правового воздействия за совершение проступков, а также вопросы установления комбинированных санкций за их совершение. Автор также воспроизвел перевод принципа гуманизации при определении в проступковом законодательстве Боснии и Герцеговины санкций за совершение определенных проступков.

Ключевые слова: проступок, признаки, элементы, ответственность, закон, Босния и Герцеговина, Югославия, санкции, преступление.

Berzin P. S. General characteristics of the misconduct's legislation of the Bosnia and Herzegovina

The article presents a translation and general characteristics of the legal provisions of the misconduct's legislation of the state on the territory of the ex-Yugoslavia (Bosnia and Herzegovina). The content and structure of the provisions of this misconduct's legislation as «misconduct», «person», «sanctions» are determined.

In the article presents a translation of maintenance of structural «components» of the misconduct's legislation of the Bosnia and Herzegovina, concepts «act», «crime», «misconduct», «active behavior», «subject, instituted criminal proceedings against for a crime», «subject, instituted proceedings against for misconduct», «dispatch responsibility», «behavior», «misconduct's responsibility» and concept principle misconduct's legislation, rules awarding sanction for misconduct.

In this article structure misconduct's legislation, its individual sections, which define the concept of misconduct and sanctions for misconduct are determined.

The concepts of misconduct's responsibility and misconduct's sanctions are translated.

The concepts of application of measures of law influence for the feaseance of misconducts and the questions of setting of the combined sanctions are translated.

The author translated the concepts of principle of humanizing at determination of sanctions in the misconduct's legislation of the Bosnia and Herzegovina.

Key words: misconduct, features, elements, responsible, law, Yugoslavia, Bosnia and Herzegovina, sanctions, crime.

Стаття надійшла до друку 23 травня 2016 р.